

Землянов Д. А.

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

ПОЛІТИЧНЕ ТОК-ШОУ ЯК ПРОСТІР ДЛЯ МАНІПУЛЯТИВНОГО ДИСКУРСУ

У статті досліджується політичне ток-шоу як особливий формат медіапродукту, що виступає ефективним інструментом маніпулятивного впливу на громадську свідомість в умовах суспільно-політичної нестабільності.

Метою дослідження є аналіз політичного ток-шоу як специфічного медіапростору, що активно використовується для реалізації маніпулятивного дискурсу.

У межах статті політичне ток-шоу розглядається не лише як платформа для публічної дискусії, а й як інструмент конструювання певних політичних наративів, які впливають на електоральні уподобання аудиторії.

Серед основних стратегій маніпулятивного впливу, що використовуються у політичних ток-шоу, розглянуто фреймування, персоналізацію, селекцію інформації, повторення ключових меседжів, демонізацію опонентів, апеляцію до емоцій.

Проаналізовано вербальні й невербальні стратегії маніпуляції. Зокрема, досліджено використання емоційно забарвленої лексики, технік узагальнення та псевдоаргументації, а також застосування інтонації, міміки й жестів ведучих і учасників ток-шоу, що істотно впливають на сприйняття висловлюваної інформації.

Окрему увагу приділено ролі ведучого як модератора маніпулятивного впливу. Розкрито механізми впливу на масову свідомість через добір гостей, побудову порядку денного, структуру дискусії та емоційне оформлення ток-шоу. Особливий акцент зроблено на впливі маніпулятивних технік на сприйняття політичної реальності, трансформацію когнітивних і поведінкових моделей аудиторії.

Аргументовано, що регулярне застосування маніпулятивних стратегій у медіапросторі сприяє формуванню стійких упереджених переконань, зниженню рівня критичного мислення та трансформації суспільної думки в інтересах окремих політичних суб'єктів.

Підкреслено актуальність вивчення маніпулятивного дискурсу політичних ток-шоу як необхідної умови забезпечення інформаційної безпеки та розвитку медіаграмотності.

Ключові слова: політичне ток-шоу, маніпулятивний дискурс, медіа, громадська думка, вербальні та невербальні стратегії маніпуляції.

Постановка проблеми. В умовах сучасних суспільно-політичних трансформацій, зумовлених, зокрема, воєнним станом, політичними кризами та зростанням соціальної напруженості, медіапростір відіграє дедалі вагомішу роль у формуванні громадської думки та політичної поведінки. Особливої функціональної значущості в цьому контексті набувають політичні ток-шоу – медіаформати, які не лише відображають суспільний дискурс, а й активно впливають на його конструювання. У сучасному медіапросторі ток-шоу часто використовуються як канали впливу, що поєднують елементи інформаційної подачі з прихованими або відкритими маніпулятивними стратегіями, спрямованими на емоційне залучення глядача, формування стереотипів і зміщення акцентів суспільного сприйняття.

З огляду на наявність як зовнішніх, так і внутрішніх інформаційних загроз, зокрема в умовах гібридної війни, медіаманіпуляції набувають системного характеру та використовуються як елемент інформаційного впливу на свідомість громадян. У цьому контексті дослідження політичного ток-шоу як простору реалізації маніпулятивного дискурсу є надзвичайно актуальним, оскільки воно відповідає нагальній потребі у формуванні критичного мислення, підвищенні рівня медіаграмотності населення та забезпеченні інформаційної безпеки держави.

Аналіз комунікативних і соціальних аспектів цього явища сприяє глибшому розумінню природи інформаційного впливу та створює підґрунтя для розроблення ефективних механізмів протидії деструктивним медіапрактикам.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

У науковому дискурсі ток-шоу розглядається як окрема форма медіапродукту та специфічне соціокультурне явище. Зокрема, питання функціонування ток-шоу в цьому контексті стали предметом досліджень таких науковців, як Б. Гілберт, Б. Тімберг, Л. Грінстрафф, Дж. Мітгелл, Н. Островська.

Проблематика маніпулятивних технологій у медійному просторі також посідає важливе місце в наукових розвідках, зокрема у працях Г. Лассуелла, У. Ліппмана, В. Гандзюка, Г. Грачова, М. Коверіної. Маніпулятивні практики у публічному дискурсі активно досліджуються у працях: П. Бурдє, Г. Грачова, Г. Почепцова.

Проте питання функціонування політичного ток-шоу саме як простору реалізації маніпулятивного дискурсу залишається недостатньо вивченим. Це зумовлює необхідність комплексного аналізу такого формату з позицій соціальних комунікацій.

Постановка завдання. Метою статті є аналіз політичного ток-шоу як специфічного медіапростору, що використовується для реалізації маніпулятивного дискурсу.

Виклад основного матеріалу. У сучасному суспільстві медіа відіграють ключову роль у формуванні громадської думки, політичних переконань та електоральних уподобань. Вони виконують низку важливих завдань, спрямованих на формування активної громадянської позиції та забезпечення зворотного зв'язку між владою і суспільством. Зокрема, до таких завдань належать: моніторинг подій, що впливають на суспільне життя; висвітлення значущих політичних і соціальних тем; створення простору для публічного обговорення важливих питань; сприяння комунікації між політичними гравцями та громадськістю; контроль за діяльністю державних і недержавних інституцій [1].

Одним із найвпливовіших форматів медіа є політичне ток-шоу – програма, в якій відбувається обговорення актуальних політичних подій за участі політиків, експертів, журналістів. Саме в цьому форматі нерідко реалізуються маніпулятивні стратегії, спрямовані на зміну чи формування світогляду громадськості. Як зазначають науковці, дослідження маніпуляцій у медіа є важливим для розвитку критичного мислення, підтримки демократичних процесів та просування етичних стандартів журналістики [4].

Слід відзначити, що політичне ток-шоу посідає особливе місце в медійному просторі, оскільки поєднує елементи публічної дискусії, аналітики та розважального контенту. Цей жанр передбачає

участь кількох запрошених осіб, які, взаємодіючи між собою та з ведучим, обговорюють суспільно важливі, переважно політичні теми. Інтерактивність досягається завдяки залученню до обговорення аудиторії [8].

Як зазначав Д. Булгаков [1] інтерактивною складовою, що забезпечує активне залучення глядачів, можуть бути інтернет-меми, які не лише підсилюють емоційний вплив, але й сприяють формуванню стереотипних уявлень про політичних суб'єктів. Крім того, у рамках ток-шоу нерідко поширюється сумнівна або відверто недостовірна інформація, спрямована на підриг довіри до державних інституцій. Такі меседжі посилюються інтерактивною взаємодією з аудиторією через соціальні мережі, коментарі та онлайн-опитування, які створюють ефект «народного голосу» й легітимізують маніпулятивні наративи.

Втім, не всі ток-шоу на практиці відповідають вимогам глибокої дискусії чи аналітичного підходу до суспільно важливих проблем. Часто їх основна функція полягає у створенні медійної видимості публічного діалогу, що супроводжується маніпулятивними стратегіями мовного впливу. У фокусі таких передач – не стільки пошук рішень або конструктивна полеміка, скільки реалізація завдань політичного піару, зміщення акцентів у суспільному сприйнятті політичної дійсності.

Поняття «маніпуляція», яке колись означало фізичні дії, що вимагали майстерності, з часом набуло переносного значення, пов'язаного з впливом на свідомість людини через обман або маніпулювання її увагою [9]. На думку низки дослідників, контроль над масовими установками і поведінкою індивідів є не лише ознакою авторитаризму, а й невід'ємною складовою демократичної комунікації. У цьому контексті маніпуляція постає як упорядковане та цілеспрямоване керування інформаційними потоками з метою формування бажаної моделі соціальної поведінки.

Сучасні технології інформаційного впливу досягли такого рівня складності, що стає дедалі важче відрізнити автентичні переконання особистості від інтерпретацій, нав'язаних зовнішніми джерелами. Індивід часто перебуває під постійним впливом символічних повідомлень, які непомітно формують його уявлення про світ, політичні вподобання та навіть звичну споживчу поведінку.

Особливу роль у цьому процесі відіграють медіа, які, в умовах концентрації контролю з боку державних або корпоративних структур, часто транслиують виключно вигідні для них дискурси. Водночас загальне інформаційне перевантаження

суспільства суттєво ускладнює критичне сприйняття повідомлень. Обмеженість когнітивних ресурсів пересічного громадянина унеможливорює повноцінне осмислення та аналіз значних обсягів контенту, що відкриває широкі можливості для маніпуляцій [1].

У контексті політичних ток-шоу маніпуляція стає не просто технікою управління якимось механізмом, а віртуозним процесом впливу на глядача. Маніпуляція проявляється в нав'язуванні певного бачення подій, формуванні упередженого сприйняття та викликанні емоційного реагування. Відмінною рисою медійної маніпуляції є її непомітність, що робить її особливо ефективним інструментом для впливу.

Мова політичного дискурсу істотно відрізняється від повсякденної комунікації не лише завдяки особливим мовним конструкціям, а й через змінене співвідношення між словами та їх значеннями [2]. Таким чином, мова виступає не тільки засобом повідомлення фактів чи організації дискусії, але й інструментом формування суспільних уявлень про політичну реальність.

Серед основних стратегій маніпулятивного впливу, активно використовуваних у політичних ток-шоу, можна виокремити кілька ключових методів.

По-перше, фреймування передбачає подачу інформації в певному контексті, що формує задану інтерпретацію події й сприяє сприйняттю лише однієї версії подій. У медійному контексті фреймування виконує функцію інструменту другого рівня формування порядку денного. На відміну від традиційного підходу, який передбачає нав'язування тем для суспільного обговорення, фреймування спрямоване на формування певного способу осмислення цих тем, тобто не лише «про що слід думати», а й «як саме це слід сприймати».

Фрейми, за Е. Гоффманом, є інструментами упорядкування соціального досвіду, які впливають як на індивідуальний, так і на колективний рівень сприйняття. У медійному дискурсі вони використовуються для конструювання певного образу подій або явищ, де до межі інформаційного поля включаються лише відібрані елементи реальності, часто доповнені емоційно маркованими компонентами. У такому розумінні фреймування постає як стратегічний інструмент, що дозволяє медіа або політичним акторам формувати вигідну для них інтерпретацію подій [6].

По-друге, персоналізація полягає в тому, що акцент переноситься з суті проблеми на особис-

тості учасників, часто з акцентом на їхні емоції, що відволікає від змістовного обговорюваних питань.

Селекція інформації – свідомий добір лише тих фактів, що підкріплюють бажану точку зору, у той час як важлива інформація може бути замовчувана або спотворена.

Повторення ключових меседжів також відіграє важливу роль у створенні ефекту «істинності», оскільки багаторазове відтворення інформації без належної критики сприяє її сприйняттю як правди.

Демонізація опонента – це стратегія, спрямована на формування негативного образу певного політика чи групи осіб, що дозволяє відволікти увагу від важливих проблем і зосередити її на створенні образу «ворога».

Апеляція до страху або гніву викликає сильні емоційні реакції та знижує здатність до критичного сприйняття інформації [10, с. 149–154].

Маніпуляція реалізується через різноманітні вербальні засоби впливу. Використання емоційно забарвленої лексики, такої як «зрадники», «герої», «брехня», сприяє формуванню відповідних емоційних реакцій. Крім того, ведучі часто застосовують наведення запитань, орієнтованих на отримання відповідей, що підкріплюють задану точку зору, або перебивають опонентів, нав'язуючи власне трактування ситуації. Також поширеними методами є узагальнення та псевдоаргументація – коли непідтверджені фактами твердження подаються як очевидні («усі знають, що...», «народ вважає...»), що створює ілюзію консенсусу серед громадськості.

Значне маніпулятивне навантаження несуть евфемізми та дисфемізми, які дозволяють змінювати ставлення до подій. Наприклад, використання терміна «знешкодити» замість «вбити» може змінити емоційне сприйняття подій, перекручуючи їх значення і надаючи їм емоційний підтекст. Також активно використовуються лозунгові вирази та метафори, що стають емоційно зарядженими символами та важливими елементами маніпулятивного дискурсу. Фрази на кшталт «жити по-новому», «європейські стандарти», «національна ідея» викликають асоціації з позитивними змінами або ідеалами, апелюючи до емоцій аудиторії [3].

Невербальні засоби маніпуляції також грають роль у формуванні маніпулятивного дискурсу. Інтонація, міміка та жести ведучих і учасників ток-шоу істотно впливають на сприйняття висловлюваної інформації. Наприклад, вираз

обличчя чи певна інтонація можуть підсилювати або зменшувати емоційний вплив повідомлення. Не менш важливим є й кадрування, коли на екрані перевага надається певним візуальним образам, що може створювати необхідний контекст для інтерпретації подій. Музичне та візуальне оформлення ток-шоу (наприклад, тривожна музика або контрастні кольори) здатне підсилити емоційний ефект від побаченого.

Загальна мета маніпулятивного дискурсу в ток-шоу полягає у формуванні потрібного образу події, що досягається через застосування різноманітних стратегій впливу. Однією з ключових стратегій є управління порядком денним: ведучі або редактори визначають, які теми варто винести на обговорення, а які залишити поза увагою. Так формується пріоритетність суспільних питань. Другою важливою стратегією є структурування обговорення, що передбачає спрямування дискусії в заданому напрямку. Запитання можуть формулюватися так, щоб спонукати учасників до відповіді, що підтримує бажану точку зору, або ж перебивати опонентів, які мають іншу думку, тим самим формуючи певний наратив.

Ще однією важливою стратегією є вибір гостей. Ведучі часто запрошують учасників з певною політичною орієнтацією, що дозволяє формувати відповідні образи та наративи. У такий спосіб одна точка зору може виглядати більш «правильною» чи «професійною», а інша – менш авторитетною або навіть ворожою. Це сприяє маніпулюванню громадською думкою.

Ключову роль у формуванні маніпулятивного дискурсу відіграє ведучий або модератор. Він не лише організовує хід обговорення, але й активно впливає на сприйняття інформації. Ведучий може сприяти маніпуляції через міміку, інтонацію, паузи чи навіть вибір слів, зміну тону голосу – усе це додає висловлюванням емоційного забарвлення, що визначає їх інтерпретацію. Крім того, ведучий може вибірково коригувати запитання або реакції на відповіді учасників, підсилюючи бажану інтерпретацію реальності.

Ще однією поширеною маніпулятивною практикою є звернення до трагічних подій. У форматі ток-шоу це реалізується через документальні вставки, особисті свідчення, емоційні обговорення в студії, створюють емоційне підґрунтя для сприйняття певного наративу. У такий спосіб утверджується певний образ влади, політичних акторів чи подій у колективній свідомості.

Маніпуляції в політичних ток-шоу мають довгостроковий вплив на суспільну думку та політичну орієнтацію глядачів [5]. Регулярне повторення маніпулятивних меседжів і стилістичних прийомів сприяє формуванню стійких переконань. Це може істотно впливати на політичну активність, коли громадськість починає сприймати нав'язувану інформацію як істинну, навіть якщо вона є перебільшеною чи неправдивою. У результаті, маніпуляція через медіа стає потужним інструментом політичного впливу.

У сучасних умовах трансформацій, які переживає українське суспільство, особливого значення набуває аналіз механізмів інформаційного впливу та стратегій протидії маніпулятивним дискурсам. У контексті триваючого воєнного конфлікту та складної геополітичної ситуації, зростає потреба у вивченні інформаційного компонента гібридних загроз, що включає дослідження технологій пропаганди, кампаній із дезінформації, а також ролі цифрових платформ у поширенні впливових меседжів. Це дозволить глибше зрозуміти, як інформаційний простір впливає на суспільну свідомість, політичні процеси та міжнародну комунікацію.

Висновки. Політичні ток-шоу виступають важливими майданчиками для маніпулятивного впливу на громадську думку. За допомогою вербальних і невербальних технік – таких як фреймування, вибіркове представлення фактів, емоційні маніпуляції та психологічний тиск – медіа можуть істотно змінювати сприйняття подій. Подача інформації у певному контексті, акцент на конфліктах або емоційних реакціях, а також створення образів, що підтримують певну політичну точку зору, сприяють формуванню упереджених переконань.

Маніпулятивні стратегії, які використовуються в політичних ток-шоу, включають як емоційний, так і когнітивний вплив: вони змінюють сприйняття політичних подій і фігур, знижують рівень критичного мислення, підмінюючи раціональний аналіз емоційною оцінкою. Продовжуючи свою діяльність, такі шоу можуть суттєво впливати на політичні уподобання суспільства.

Загалом, маніпуляція через політичні ток-шоу є потужним інструментом політичного впливу, здатним формувати громадську думку, впливати на політичні переконання й змінювати поведінку аудиторії. Визначення та розуміння механізмів таких маніпуляцій є необхідними для розвитку критичного мислення у суспільстві та підвищення медіаграмотності.

Список літератури:

1. Булгаков Д. О. Маніпуляції у мас-медіа як інструмент політичної боротьби. *Політичне життя*. 2024. №2. С. 131–136. DOI: <https://doi.org/10.31558/2519-2949.2024.2.17>.
2. Велівченко В. Ф. Маніпулятивні технології політичного медіадискурсу (на прикладі англomовних політичних медіатекстів). *Studia philologica*. 2019. № 2. Вип. 13. С. 62–67. DOI: <https://doi.org/10.28925/2311-2425.2019.13.10>.
3. Гриценко О. С. Маніпулятивні впливи в текстах медіа протягом виборчої кампанії. *Обрії друкарства*. 2020. Вип. 1 (8). С. 52–61. DOI: [https://doi.org/10.20535/2522-1078.2020.1\(8\).190088](https://doi.org/10.20535/2522-1078.2020.1(8).190088).
4. Гришин М. Маніпулювання інформацією: теоретичні аспекти наукового дискурсу. *Інтегровані комунікації*. 2023. Вип. 2 (16). С. 38–43. DOI: <https://doi.org/10.28925/2524-2644.2023.164>.
5. Гришин М. Маніпулятивні технології у соціальних медіа: основні тактики. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Філологія*. 2024. Вип. 3 (13). С. 17–26. DOI: <https://doi.org/10.32689/maup.philol.2024.3.2>.
6. Дем'янчук О., Рошук К. Фрейм як засіб формування у ЗМІ негативної суспільної думки про політика. *Empirio*. 2024. № 1 (2). С. 3–13. DOI: <https://doi.org/10.18523/3041-1718.2024.1.2.3-13>.
7. Коваленко А. М., Марченко Т. С. Мовні засоби реалізації маніпулятивного впливу в сучасних англomовних ЗМІ. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Філологія*. 2019. № 38, Т. 1. С. 223–226.
8. Кондратенко Н. В. Жанрові особливості ток-шоу в українському політичному дискурсі. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Філологія*. 2018. Т. 23, Вип. 2 (18). С. 135–141.
9. Конет А. Політична маніпуляція: поняття, концепції, механізм дії. *Медіафорум: аналітика, прогнози, інформаційний менеджмент*. 2020. Вип. 8. С. 185–201. DOI: <https://doi.org/10.31861/mediaforum.2020.8.185-201>.
10. Смолянюк В. Ф., Бульбенюк С. С., Манелюк Ю. М. та ін. Політичні технології в сучасних владних процесах : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2021. 328 с.

Zemlianov D. A. POLITICAL TALK SHOW AS A SPACE FOR MANIPULATIVE DISCOURSE

The article examines the political talk show as a special format of a media product that acts as an effective tool for manipulative influence on public consciousness in conditions of socio-political instability.

The purpose of the study is to analyze political talk shows as a specific media space that is actively used to implement manipulative discourse.

Within the framework of the article, the political talk show is considered not only as a platform for public discussion, but also as a tool for constructing certain political narratives that influence the audience's electoral preferences.

Among the main strategies of manipulative influence used in political talk shows, framing, personalization, selection of information, repetition of key messages, demonization of opponents, and appeal to emotions are considered.

Verbal and nonverbal manipulation strategies are analyzed. In particular, the use of emotionally colored vocabulary, generalization and pseudo-argumentation techniques, as well as the use of intonation, facial expressions, and gestures of talk show hosts and participants, which significantly affect the perception of the information expressed, were investigated.

Special attention is paid to the role of the host as a moderator of manipulative influence. The mechanisms of influence on mass consciousness through the selection of guests, the construction of the agenda, the structuring of the discussion and the emotional design of the talk show are revealed. Special emphasis is placed on the influence of manipulative techniques on the perception of political reality, the transformation of the audience's cognitive and behavioral models.

It is argued that the regular use of manipulative strategies in the media space contributes to the formation of persistent biased beliefs, a decrease in the level of critical thinking, and the transformation of public opinion in the interests of individual political actors.

The relevance of studying the manipulative discourse of political talk shows as a necessary condition for ensuring information security and developing media literacy is emphasized.

Key words: political talk show, manipulative discourse, media, public opinion, verbal and non-verbal manipulation strategies.